

luntas non est voluntas simpliciter, sed conditionata, vel velleitas quaedam, ut quidam dicunt.

SOLUTIO III.

Ad tertiam questionem dicendum, quod, sicut dicitur, Petrus plus dilexit Christum dilectione quae ab ipso in membra diffunditur; sed Joannes plus dilexit dilectione quae in Christo sistit: & ideo Petro Dominus commisit curam membrorum; Joanni autem curam matris, quae ad personam eius specialius expectabat. Unde & Petrus a Christo plus diligebatur quantum ad affectum interiorem, quia donum majoris charitatis erat ei tunc collatum. Sed Joannes magis diligebatur quantum ad signa exterioris familiaritatis, & hoc propter quatuor causas. Primo quia per Joannem significatur vita contemplativa quae familiariorem habet Deum, quamvis activa sit fructuosior, & laboriosior, quae significatur in Petro. Secundo propter aetatem, quia juvenis erat. Tertio propter castitatem. Quarto propter ingenitam mansuetudinem.

Et per hoc patet solutio ad objecta: quia uterque plus diligebat, & quodammodo plus diligebatur.

ARTICULUS IV.

Utrum scientia quam modo habemus, totaliter tollitur.

1. Ad quartum sic proceditur. Videtur quod scientia quam modo habemus, totaliter tollitur. 1. Corinth. XIII. 8. Scientia destruetur. Sed accidens quod destruitur, totaliter tollitur. Ergo scientia totaliter tollitur.

2. Praeterea. Fides est magis spiritualis quam scientia. Sed fides tollitur. Ergo & scientia.

3. Praeterea. Consideratio scientiae est de delectabilibus maxime. Si ergo scientia hic acquisita remanet, aliquis magnus clericus plus habebit de gaudio quam aliqua verula, quae erit majoris charitatis; quod esse videtur impossibile.

4. Praeterea. Illi qui sunt in patria, cognoscunt omnia quorum scientiam habuerunt, & multo plura, & melius in Verbo. Si ergo scientia non est nisi ad cognoscendum, frustra in eis praeterita scientia remaneret.

5. Praeterea. Habitus ordinatur ad actum. Ergo ubi actus non remanet, neque habitus remanere potest, quia frustra remaneret. Sed actus scientiae qui modo est, non remanet in patria: quia consideratio scientiarum est in intelligendo cum phantasmate, non solum in accipiendo scientiam, sed etiam in considerando ea quae aliquis jam didicit: unde laeso organo imaginationis, impeditur operatio intellectus etiam in aliis quae prius sciebat. Ergo nec scientia remanebit.

6. Praeterea. Scientiae quam nunc habemus, consideratio est collativa. Sed iste modus conferendi non erit in patria: quia tunc sequeretur quod esset ibi studium, & disputatio, quod est absurdum. Ergo scientia hic acquisita non remanebit in patria.

Sed contra. Magister in prima distinctione secundi Libri dixit, & Philosophi etiam plures dicunt, quod anima posita est in corpore, ut scientiis perficiatur. Sed frustra poneretur ad hoc, nisi post corpus ei scientia remaneret. Ergo scientia remanebit.

Praeterea. Constat quod illi qui sunt in inferno, aliquid cognoscunt esse de his quae prius cognoverunt, sicut patet de divite, qui suorum memoriam

habebat. Sed eis non addetur alia cognitio quam hic habuerunt. Ergo prior scientia in eis remanebit.

Praeterea. Si scientia destruat cum corpore, erit bonum temporale, & ita studium scientiae comparabitur inter sollicitudinem rerum temporalium; quod videtur absurdum.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod in scientia quam modo habemus, est tria considerare, scilicet habitum, actum, & modum agendi. Modus autem agendi est ut intelligat cum phantasmate, quia in statu viae verum est quod dicit Philosophus in III. de Anima, xxx. quod nequaquam sine phantasmate intelligeret anima non solum quantum ad acquirendam scientiam, sed etiam quoad considerationem eorum quae quis jam scit: quia phantasmata se habent ad intellectum sicut sensibilia ad sensum. Actus autem scientiae proprius est ut cognoscat conclusiones, res solvendo eas ad principia prima per se nota. Habitus autem est quaedam qualitas hominem habilans ad hunc actum. Modus autem intelligendi praedictus accidit humanae animae ex duobus. Uno modo ex hoc quod anima humana est ultima secundum naturae ordinem in gradibus intellectus: unde se habet intellectus ejus possibilis ad omnia intelligibilia, sicut se habet materia prima ad omnes formas sensibiles: & propter hoc non potest in actum exire prius quam recipiat rerum species, quod fit per sensum, & imaginationem. Alio modo ex hoc quod est forma corporis, unde oportet quod operatio ejus sit operatio totius hominis: & ideo communicat ibi corpus non sicut instrumentum per quod operetur, sed sicut representans objectum, scilicet phantasma: & inde contingit quod anima non potest intelligere sine phantasmate etiam ea quae prius novit. In anima ergo separata a corpore remanebit natura animae, sed non remanebit unio ad corpus in actu: & ideo ea considerata in natura sua tantum, non indigebit phantasmatis quantum ad considerationem eorum quae prius scivit, sed solum quantum ad considerationem eorum quae de novo debet scire: & ideo ea quae prius scivit, poterit considerare non quidem utendo phantasmate, sed ex habitu scientiae prius habito. Ea vero quae ante nescivit, non poterit scire, nisi quatenus ex his quae scit, elici possunt, vel in quantum aliae species ei divinitus infunduntur. Dicere enim, quod secundum id quod modo anima habet in natura sua, non possit intelligere sine corpore aliquo modo, est valde familiare illis qui ponunt animam cum corpore deficere: quia, ut dicitur in I. de Anima, text. XIII. si nulla operationum quas habet, potest esse sine corpore, nec ipsa sine corpore esse posset, cum operatio naturalis consequatur naturam. In actu autem scientiae praedicta duo considerantur, scilicet motus inquisitionis, & rationis discurrantis; & terminus, scilicet certitudo, quod habetur de conclusionibus, secundum quod jam sunt reductae in prima principia. Motus autem ille imperfectionis est quantum ad necessitatem discurrendi, ut causetur certitudo: & ideo in beatis non remanebit actus scientiae quantum ad necessitatem motus, sed quantum ad certitudinem tantum. Et ideo videtur dicendum, secundum quod quidam dicunt, quod in patria, quantum ad animas separatas, erit alius modus intelligendi, quia sine phantasmate considerabunt; sed post resurrectionem poterit esse uterque modus, in quantum anima non

sub-

subjacebit corpori, sed ex toto ei dominabitur. Actus autem mutabitur, quia remanebit quantum ad terminum, sed non quantum ad discursum in Sanctis. In damnatis autem non est remanere quin etiam collationis necessitas remaneat: & ideo remanet habitus scientiae quantum ad substantiam. Dicere enim, quod habitus remaneat, & actus nullo modo, videtur absurdum: quia habitus nihil est aliud quam habitus ad actum.

Ad primum ergo dicendum, quod destruetur scientia quantum ad modum, & quantum ad actum mutabitur; sed quantum ad habitum remanebit, ut dictum est.

Ad secundum dicendum, quod modus imperfectionis est essentialis fidei, & de ratione ejus; sed modus cognoscendi per phantasmata non est de ratione scientiae, sed accidit ei ex conditione subjecti.

Ad tertium dicendum, quod non est inconveniens quod ille qui habet minorem charitatem, habeat plus de gaudio quantum ad aliquem actum; cum tamen habeat minus gaudium de Deo, quod est primum essentialis.

Ad quartum dicendum, quod cognoscere aliquod pluribus modis non est frustra; sicut etiam Christus habuit scientiam (1) naturalem eorum quae in Verbo cognoscebat.

Ad quintum dicendum, quod ille modus cognoscendi accidit scientiae ex statu ejus in quo est: non enim phantasma est objectum propinquum, & proprium intellectus, cum sit intelligibile in potentia non in actu; sed species intellecta est per se objectum ejus.

Ad sextum dicendum, quod non erit actus scientiae quantum ad discursum, sed quantum ad terminum certitudinis. Et praeterea non oportet ibi esse studium, vel disputationem quantum ad bonos, quia omnium illorum quae considerare vellent, in Verbo cognitionem possent accipere, vel per illuminationem superiorum habere. Damnatis autem non vacabit disputare poenarum pondere pressis.

EXPOSITIO TEXTUS.

Charitas (2) autem, quae deseri potest. Verum est, si posset deseri propter debilitatem amoris, ut scilicet aliquis minus diligeret Deum quam rem illam pro qua tunc peccat: tunc enim non esset vera charitas.

De perfecta intelligitur. Perfecta dicitur quae est in confirmatis vel in via, vel in patria: vel intelligitur non quod (3) non possit amitti, sed quia difficile est quod amittatur.

DISTINCTIO XXXII.

De charitate Dei.

Praemissis adjiciendum est de dilectione Dei qua ipse diligit nos, quae non est alia quam illa qua diligimus eum. Dilectio autem Dei (4) divina usia est: eademque dilectione Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus se diligunt, & nos, ut supra Lib. I. dist. XVII. disseruimus. Cumque dilectio sit immutabilis, & aeterna, alium tamen magis, alium vero minus diligit. Unde Augustinus tract. ex. in Joan. 1. Incomprehensibilis est dilectio, atque immutabilis, quia Deus in unoquoque nostrum amat quod fecit, sicut & odit, quod fecimus. Miro igitur, & divino modo, etiam quando odit, diligit nos. Et hoc quidem in omnibus intelligi potest. Quis ergo digne possit loqui, quantum diligit membra Unigeniti sui, & quanto amplius Unigenitum ipsum? De ipso etiam dictum est Sap. 11. 25. Nihil odisti eorum quae fecisti. Ex his percipiatur quod Deus omnes creaturas suas diligit: quia scriptum est ubi sup. 1. Nihil odisti eorum quae fecisti: & iterum Genes. 1. 31. Vidit Deus cuncta quae fecerat, & erant valde bona. Si omnia quae fecit, bona sunt, & omne bonum diligit: omnia igitur diligit quae fecit, & inter ea magis diligit rationales creaturas, & de illis eas amplius quae sunt membra Unigeniti sui, & multo magis ipsum Unigenitum.

Ex qua intelligentia dicitur Deus magis vel minus diligere haec vel illa.

CUM autem dilectio Dei immutabilis sit, & ideo non intenditur, vel remittitur; si quaeritur, quae sit ratio dicti, cum dicitur magis vel minus diligere hoc quam illud, & cum dicitur Deus omnia diligere; dicimus dilectionem Dei, sicut pacem Dei, exsuperare omnem sensum humanum, ut ad tantam altitudinem intelligentiam vix aliquatenus asperit humanus sensus. Potest tamen sane intelligi ea ratione dici omnia diligi a Deo quae fecit, quia omnia placent ei; omnia approbat, in quantum opera ejus sunt; nec tunc prius, vel amplius placuerunt ei, cum facta sunt; sed antequam fierent, immo ab aeterno, omnia placuerunt ei non minus quam postquam esse coeperunt. Quod vero rationales creaturas, id est homines, vel Angelos, alios magis, alios minus diligere dicitur; non (5) mutabilitatem charitatis ejus significat; sed quod alios ad majora bona, alios ad minora dilexit, alios ad meliores usus, alios ad minus bonos. Omnia enim bona nostra ex ejus dilectione nobis perveniunt. Electorum ergo alios magis, alios minus dilexit ab aeterno, & diligit etiam nunc, quia aliis majora, aliis minora ex dilectione sua praeparavit bona, aliisque majora, & aliis minora bona confert in tempore: unde magis vel minus dicitur hos vel illos diligere.

(1) Al. naturalium rerum quas in Verbo &c. (2) Textus: Item qui dicitur charitas numquam fuisse vera quae deseri potest, non ad essentialis charitatis refertur. (3) Al. deest non, (4) In edit. Nicolai deest divina. (5) Al. immutabilitatem.

Quod duobus modis inspicenda est dilectio Dei.

Consideratur enim duobus modis dilectio Dei; secundum essentiam, & secundum efficientiam. Non recipit magis & minus secundum essentiam, sed tantum secundum efficientiam; ut magis dilecti dicantur quibus ex dilectione ab aeterno majus bonum preparavit, & in tempore tribuit; & minus dilecti quibus non tantum. Inde est etiam quod aliqui quando convertuntur, & justificantur, dicuntur tunc incipere diligere à Deo, non quod Deus nova dilectione quemquam possit diligere, immo sempiterna dilectione dilexit ante mundi constitutionem quoscumque diligit, sed tunc dicuntur incipere diligere ab eo, cum aeternae Dei dilectionis sortiuntur effectum; scilicet gratiam in praesenti, vel gloriam in futuro. Unde Augustinus V. de Trinitate circa finem cap. xvi. Absit ut Deus temporaliter aliquem diligat, quasi nova dilectione, quae in ipso ante non erat, apud quem nec praeterita transierunt, & futura jam facta sunt. Itaque omnes Sanctos suos ante mundi constitutionem dilexit, sicut praedestinavit. Sed cum convertuntur, & inveniunt illum, tunc incipere ab eo diligere dicuntur; ut eo modo dicatur quo potest humana affectu capi quod dicitur. Sic etiam cum iratus malis dicitur, & placidus bonis, illi mutantur, non ipse; ut lux infirmis oculis aspera, firmis lenis est; ipsorum scilicet mutatione, non sua. Ita cum aliquis per justificationem incipit esse amicus Dei, ipse mutatur, non Deus.

Si quis magis vel minus diligatur à Deo uno tempore quam alio.

SI vero quaeritur de aliquo uno, utrum magis diligatur à Deo uno tempore quam alio; distinguenda est dilectionis intelligentia. Si enim referatur ad dilectionis effectum, concessibile est; si vero ad dilectionis essentiam, inficiabile est.

Si Deus ab aeterno dilexit reprobos.

DE reprobis vero, qui preparati non sunt ad vitam, sed ad mortem, si quaeritur, utrum debeat concedi quod Deus ab aeterno eos dilexit quos ad justitiam, & coronam preparavit. De non electis vero simpliciter est concedendum, quod odio habuit, id est reprobavit, sicut legitur Malach. i. 3. Jacob dilexi, Esau odio habui. Sed non est simpliciter intelligendum quod dilexit, ne praedestinati intelligantur, sed cum adjectione, dilexit eos, in quantum opus ejus futuri erant, id est quos, & quales eos facturus erat.

DIVISIO TEXTUS.

Postquam determinavit Magister de dilectione charitatis qua diligimus Deum, hic determinat de dilectione qua Deus diligit nos: & dividitur in partes duas. In prima ostendit quomodo Deus omnem creaturam diligit. In secunda movet quaestionem de reprobis, quos diligere non videtur, ibi: De reprobis vero qui preparati non sunt ad vitam, sed ad mortem, si quaeritur, utrum debeat concedi quod Deus ab aeterno dilexit eos; dicimus de electis solis simpliciter hoc esse concedendum. Prima in duas. In prima determinat de dilectione Dei, secundum quod absolute dicitur creaturam diligere. In secunda determinat de gradibus divinae dilectionis, secundum quod unum plus, & alium minus dicitur diligere, ibi: Cum autem dilectio Dei immutabilis sit &c. Et dividitur haec pars in duas. In prima determinat de ordine dilectionis quantum ad diversos; in secunda quantum ad eundem, ibi: Si vero quaeritur de aliquo uno, utrum magis diligatur à Deo uno tempore quam alio; distinguenda est dilectionis intelligentia. Circa primum tria facit. Primo movet quaestionem. Secundo determinat eam, ibi: Potest tamen sane intelligi &c. Tertio confirmat solutionem, ibi: Consideratur enim duobus modis dilectio Dei.

QUAESTIO I.

HIC quaeruntur quinque.

Primo. Utrum Deus creaturam diligat.

Secundo. Utrum omnem creaturam.

Tertio. Utrum aequaliter omnia.

Quarto. Utrum Deus omnia aequaliter diligat.

Quinto. Quid plus, & quid minus, sive aequaliter.

ARTICULUS I.

Utrum Deo competat creaturam amare.

I. P. q. xx. art. 1. & I. contra Gentes, cap. xci.

AD primum sic proceditur. Videtur quod Deo non competat creaturam amare. Amor enim quaedam passionem animi importat. Sed aliae passionem animi, ut ira, & hujusmodi, non sunt in Deo, nisi secundum effectum, & per similitudinem. Ergo nec amor est in ipso.

2. Praeterea. Inter multum distantia non potest esse amor: unde amici non optant amicis maxima bonorum ne amicitia dissolvatur, ut Philosophus dicit in IX. Ethic. cap. 1. Sed nulla est tanta distantia, quanta Creatoris à creatura. Ergo non potest esse amor Dei ad creaturam.

3. Praeterea. Amor transfert amantem in amatum, ut vivat jam vita amati, ut dicit Dionysius in Lib. de divin. Nom. cap. 1v. Sed Deus non transfertur in aliquid aliud, cum sit immobilis; sed omnia ad se trahit, ut dicitur Joan xxi. Ergo ipse non amat creaturam.

4. Praeterea. Amans quodammodo subicitur amato, in quantum affectus amantis amato informatur, ut supra dictum est. Sed Deus nullo modo creaturae subicitur. Ergo nullo modo amat creaturam.

5. Praeterea. Omnis nostra perfectio à divina perfectione exemplatur. Sed omnis virtus perfectio mentis est. Ergo cum quaedam aliae virtutes non sint in Deo, ut temperantia, & hujusmodi, videtur quod nec charitas.

Sed contra. Sicut essentia sua est exemplar omnis creaturae, ita bonitas sua est causa omnis bonitatis in creatura. Sed cognoscendo essentiam, cognoscit

om-

omnia quae ab ipsa exemplantur. Ergo amando bonitatem suam, amat omnia quae ab ipsa bonitatem participant.

Praeterea. Joan. 111. 16. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.

Praeterea. Dionysius dicit iv. cap. de div. Nom. quod divinus amor non permisit ipsum sine germine esse.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod unicuique habenti cognitionem amabilem est proprium, bonum non solum amore naturali, sed amore animali, sive intellectuali. Unde cum in Deo sit sui perfecta cognitio, amat suam bonitatem. Bonum autem alicujus non solum dicitur secundum hoc quod in ipso est, sed secundum quod in alio est per similitudinem. Unde cum bonitas quae est in creatura, sit similitudo divinae bonitatis; sequitur quod ipse creaturam diligit.

Ad primum ergo dicendum, quod passiones quaedam important in sui ratione aliquam materialem transmutationem: & ideo non possunt transferri in Deum, nisi per similitudinem, sicut ira; & similiter illae quae important defectum, ut tristitia, & etiam ira secundum quod ex tristitia causatur. Quaedam vero passiones sunt quae de ratione sui non important aliquid materiale, vel aliquem defectum, sicut delectatio: unde etiam in operatione intellectuali delectatio est, non solum in corporali operatione, ut Philosophus probat in VII. Ethic. cap. xiv. & propter hoc delectatio in Deo potest poni, non quidem ut passio; sed operationem suam simplicem, & sine motu consequens per modum intelligendi, ut Philosophus dicit in VII. Ethic. ubi supra, quod Deus simplici gaudet delectatione. Et similiter etiam de amore dicendum est.

Ad secundum dicendum, quod inter multum distantia bene potest esse amor, sed non amicitia: quia non conversantur simul, quod est proprium amicitiae. Deus autem quamvis in infinitum distet à creatura; tamen operatur in omnibus, & in omnibus est; & ideo potest salvari etiam ratio amicitiae.

Ad tertium dicendum, quod amor omnis transfert quodammodo amantem in amatum, sed diversimode. Uno modo secundum quod amans transfertur in participandum ea quae sunt amati; alio modo ut communitur amato ea quae sunt sua. Primo ergo modo Deus non transfertur in amatum, quod est creatura; sed secundo modo, in quantum bonitatem suam ei communicat: & sic dicit Dionysius iv. cap. de div. Nom. quod ipse Deus est per amorem extasim passus.

Ad quartum dicendum, quod potentia passiva informatur ex objecto suo: sed potentia activa ponit formam suam circa objectum, sicut patet de intellectu agente, & possibili. Unde sicut intellectus divinus non informatur rebus quas cognoscit per essentiam suam, ita nec voluntas ejus informatur rebus quas amat: quia eas per bonitatem suam amat, & amando communicat eis suam bonitatem.

Ad quintum dicendum, quod virtutes quae habent materiam determinatam circa actus, & passiones corporales; vel quae important aliquem defectum, sicut fides, non possunt habere exemplar in natura divina, ita scilicet quod illae virtutes in Deo sint; sed habent exemplar in intellectu divino, sicut in III. Sent. Tom. III.

(1) Al. dilectionis. (2) Al. deest bonum.

cut habent reliquae res materiales: & ideo cum charitas nullum defectum, nec aliquod materiale importet, invenitur in Deo praeter quibusdam aliis virtutibus.

ARTICULUS II.

Utrum Deus diligat omnem creaturam, non sicut

AD secundum sic proceditur. Videtur quod Deus non diligat omnem creaturam. Quid enim Deus diligit, ex charitate diligit. Sed creaturae irrationales non diliguntur ex charitate, ut supra (dist. xxi. quaest. 1. art. 2.) dictum est. Ergo eas Deus non diligit.

2. Praeterea. Sicut dicit Philosophus in VIII. Ethic. cap. 11. creaturae inanimatae non diliguntur nisi amore concupiscentiae, sicut patet de vino. Sed Deus non diligit amore concupiscentiae, quia ipse bonorum nostrorum non eget. Ergo creaturas inanimatas nullo modo diligit.

3. Praeterea. Dilectio est causa (1) electionis. Sed Deus non omnes etiam homines eligit. Ergo non omnes diligit.

4. Praeterea. Quicumque diligit aliquid, vult ei bonum. Sed Deus non vult reprobis bonum, quod est perfectum bonum, scilicet vitam aeternam: quia si veller, haberent. Ergo Deus non diligit omnem creaturam.

5. Praeterea. Non potest esse reusdem ad idem amor, & odium. Sed Deus aliquam creaturam odit: Malach. i. 5. Esau odio habui. Ergo non omnem creaturam diligit.

Sed contra. Sap. 11. 25. Diligis omnia quae sunt, & nihil odisti eorum quae fecisti.

Praeterea. Dionysius dicit quod etiam amor divinus movet superiora in providentiam inferiorum. Sed Deus habet providentiam de omnibus. Ergo ipse omnia diligit.

Praeterea. Genes. 1. 31. dicitur: Vidit Deus cuncta quae fecerat, & erant valde bona: & Augustinus dicit (in I. Lib. contra adversarium legis & Prophetarum cap. vi.) quod per hoc significatur, quod omnia approbavit. Sed nihil approbatur nisi quod amatur. Ergo Deus omnia amat.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod amicitia, sicut dictum est, sup. dist. xxv. 1. quaest. 11. art. 1. addit aliquid supra amorem; quia ad rationem amoris sufficit quod homo velit bonum quodcumque alicui, ad rationem autem amicitiae oportet quod aliquis velit ei bonum quod vult sibi, ut scilicet velit conversari cum ipso, & convivere in illis quae maxime amat. Sic ergo Deus, communiter loquendo de dilectione, diligit omnia, in quantum vult eis bonum aliquod, scilicet (2) bonum naturale ipsorum; sed bonum quod ipse sibi vult, scilicet visionem sui, & fruitionem qua ipse beatus est, vult quidem omnino creaturae rationali voluntate antecedente, sed voluntate consequente solum electis, quae est voluntas simpliciter: & ideo solos electos diligit amore amicitiae, alia autem diligit amore communiter dicto, in quantum sunt bona.

Ad primum ergo dicendum, quod Deus omnia, id est creaturas irrationales ex charitate diligit, non sicut charitatem habens ad illa, sed sicut ordinans

Yy